

Komorowski, Paweł / Affek, Mariusz

Zebrania naukowe Zakładu Historii Nauk Społecznych

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 34/2, 393-395

1989

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

języczna edycja jego książki *Historyczny rozwój pojęć chemicznych* w wydawnictwie Reidel Publ. Co. W końcowym etapie druku znajduje się też pozycja tego samego autora dotycząca powstania i rozwoju polskiego nazewnictwa chemicznego¹.

INSTYTUT HISTORII NAUKI I TECHNIKI PAN

Co do kolejnego zamierzenia wydawniczego, dotyczącego antologii znaczących historycznych tekstów chemicznych w polskim tłumaczeniu, w związku z objętością tego zbioru (około 30 arkuszy drukarskich), powstała myśl, aby publikować te materiały w postaci odrębnych tomów.

Z kolei zebrani wysłuchali informacji o stanie nauczania historii nauk ścisłych na terenie Słowacji, co przedstawił dr Andrej Pöss. Otóż na wyższych latach kursu uniwersyteckiego (dla kierunku nauczycielskiego) wykładana jest w trybie obowiązkowym historia matematyki i fizyki (2 godz. tygodniowo). Uniwersytet w Bratysławie wspólnie z Towarzystwem Historii Nauki i Techniki Słowackiej Akademii Nauk organizuje regularnie międzysemestralne seminaria dla nauczycieli szkół średnich, poświęcone problemom z historii matematyki i fizyki. Studenci wykonują prace naukowe z zakresu historii swoich dyscyplin. Istnieją materiały (skrypty i wypisy) z historii tych nauk. Dr Pöss poinformował też o pracach z zakresu historii chemii i przemysłu chemicznego doc. Otto Tomečka z wyższej szkoły pedagogicznej w Banskiej Bystrzycy.

W ramach informacji o kontaktach i konferencjach zagranicznych, prof. R. Mierzecki omówił pokrótce Konferencję na temat szkół naukowych, jaka odbyła się w listopadzie br. w Jenie (NRD), zorganizowana przez Instytut Historii Medycyny i Przyrodoznawstwa tamtejszego uniwersytetu. Referent stwierdził, iż istnieje potrzeba opublikowania za granicą materiałów o rozwoju polskiej chemii naukowej; jest to tendencja europejska, co podkreślił prof. J. H. A. M. Snelders (Holandia) — Przewodniczący Grupy Roboczej Historii Chemii Federacji Europejskich Towarzystw Chemicznych.

Wróciśława Bergandy
(Poznań)

¹ R. Mierzecki: *Rozwój polskiej terminologii chemicznej*. Wrocław 1988.

ZEBRANIA NAUKOWE ZAKŁADU HISTORII NAUK SPOŁECZNYCH

1.

11 listopada 1988 roku w Instytucie Historii Nauki, Oświaty i Techniki PAN odbyło się zebranie naukowe zorganizowane przez Zakład Historii Nauk Społecznych, na którym doc. dr Irena Łossowska wygłosiła referat pt. *Piotr Świtkowski — życie i twórczość*. W zaprezentowanym tekście I. Łossowska przedstawiła najważniejsze wydarzenia z życia i twórczości Świtkowskiego. W referacie podkreślona została jego duża przedsiębiorczość edytorska, jak również zalety jako autora licznych tekstów. Czynniki te zadecydowały, iż można zaliczyć go — zdaniem autorki — do grona najwybitniejszych dziennikarzy doby Oświecenia. I. Łossowska przedstawiła także wpływ zachodniej prasy na twórczość Świtkowskiego. Ponieważ prezentowany tekst stanowił pierwszą wersję artykułu przeznaczanego do wydawnictwa: *Obraz literatury polskiej. Pisarze polskiego Oświecenia*, dlatego też rozwinęła się szersza dyskusja nad jego formą oraz treścią. Przeznaczenie tekstu wpłynęło w sposób oczywisty tak na zakres problematyki, jak i na jego objętość. Referat I. Łossowskiej był jednak nie tylko bardzo dobrym usystematyzowaniem

wiedzy dotychczasowej o redaktorze „Pamiętnika Historyczno-Politycznego”, lecz przyniósł także nowe ustalenia i interpretacje, jak np. podkreślenie powiązań Świtkowskiego z orientacją pruską w naszym kraju. Zdaniem I. Łossowskiej właśnie Świtkowski — dzięki propagowaniu zalet ustrojowych i gospodarczych Prus — stał się inspiratorem idei stronnictwa pruskiego, w którym to, jak wiadomo, działał z dość dużym wyczuciem realiów politycznych.

W dyskusji, w której wzięła udział większość zebranych, oceniono bardzo pozytywnie tekst zaprezentowany przez doc. I. Łossowską. Uwagi dyskutujących zmierzały do perfekcjonizacji artykułu. I tak np. biorąc pod uwagę przyszłych odbiorców, zaproponowano szersze uwzględnienie faktografii tego okresu, a na jej tle działalność Świtkowskiego w stronnictwie pruskim (dr F. Bronowski).

Zaproponowano także, aby kwestie gospodarcze ze względu na oryginalność ich ujęcia zostały bardziej dokładnie przedstawione (mgr P. Komorowski). Także wyraźny wpływ fizjokratyzmu na Świtkowskiego nie został w tekście dostatecznie zilustrowany przykładami zaczerpniętymi z jego publicystyki (prof. I. Stasiewicz-Jasiukowa).

Podczas dyskusji zasugerowano również, aby przedstawiony tekst wzbogacić o zagadnienia wychowania i oświaty — bardzo istotne w tamtym okresie (prof. I. Stasiewicz-Jasiukowa, doc. Z. Wójcik).

Proponowano złagodzenie oceny autorki, iż Świtkowski był najwybitniejszym dziennikarzem polskim w drugiej połowie XVIII w. (prof. I. Stasiewicz-Jasiukowa, doc. K. Bartnicka, dr F. Broniewski, dr L. Gruszczyński). Z opinią tą I. Łossowska zgodziła się.

Kończąc zebranie Irena Łossowska uznała, iż wszystkie uwagi uczestników zebrania przyczynią się niewątpliwie do wzbogacenia treści przygotowanego przez nią artykułu.

Paweł Komorowski
(Warszawa)

2.

Ostatnie w roku kalendarzowym 1988 zebranie naukowe Zakładu Historii Nauk Społecznych odbyło się 16 grudnia. Referat pt.: *Związki Uniwersytetu Jagiellońskiego z nauką czeską w okresie autonomii Galicji (1867 r.-1918 r.)* wygłosił dr Lesław Gruszczyński z Łodzi. Całość wystąpienia składała się z trzech części: I część podsumowywała stan badań nad polsko-czeską „wzajemnością” (termin ten został wprowadzony do polskiej historiografii przez Joachima Lelewela w I połowie XIX w. na oznaczenie wszelkich dwustronnych kontaktów międzynarodowych); II część charakteryzowała kontakty i współpracę Uniwersytetu Jagiellońskiego z nauką czeską, natomiast III omawiała obchody Jubileuszu Wszechnicy Krakowskiej w 1900 r. oraz ich czeski aspekt.

Otwierając dyskusję prof. dr Irena Stasiewicz-Jasiukowa zauważyła, iż wygłoszony referat zawiera materiał dokładnie przebadany, syntetyczny, a zatem czytelny dla potencjalnego odbiorcy; wskazuje też na liczne powiązania europejskie zarówno nauki polskiej, jak i czeskiej.

Natomiast mgr Wanda Grębecka zapoczątkowała szerszą dyskusję nad zagadnieniem statystycznego ujęcia problemu. Zaproponowała umieszczenie tabel liczbowych na końcu pracy. Ze stanowiskiem tym polemizowała jednak doc. dr Irena Łossowska; jej zdaniem tabele te i tak znajdują się w zbiorczym opracowaniu.

Dr Halina Horodyska już teraz jednak dysponowała niektórymi danymi statystycznymi mogącymi się przydać referentowi. Podała, że na przełomie XIX/XX w.

wyjechało do Pragi aż 14 polskich językoznawców i to nie tylko dla utrzymywania kontaktów naukowych, ale i w celu wzięcia udziału w sędach konkursowych, jak np. profesorowie: Jan Janusz, Jan Karłowicz czy Edward Klich. Dr H. Horodyską zainteresowała także postać językoznawcy Romana Zawilińskiego i jego korespondencja z uczonymi czeskimi, o której referent wspominał w czasie swojego wystąpienia. Dr L. Gruszczyński — odpowiadając dyskutantce — wyjaśnił, iż R. Zawiliński nigdy nie pracował na Uniwersytecie Jagiellońskim i był wyłącznie profesorem gimnazjalnym w Tarnowie oraz w Nowym Sączu.

Z kolei dr Franciszek Bronowski nawiązał do głównego nurtu dyskusji zaznaczając, że rozprawa winna uwzględnić aspekt syntetyzujący, aby ukazać rangę kontaktów polsko-czeskich na przełomie XIX/XX w. Należy bowiem wziąć pod uwagę to, że naukowe ośrodki czeskie były w tamtym okresie bardzo prężne co do reprezentowanego przez siebie poziomu wiedzy oraz pod względem oddziaływania na inne tereny; nie jest np. przypadkowe masowe studiowanie medycyny przez młodzież z Petersburga właśnie w Pradze. Zdaniem dyskutanta referent powinien zorientować się, jakie kierunki uniwersyteckie w stolicy Czech miały największe powodzenie wśród cudzoziemców (szczególnie wśród Polaków). Dr F. Bronowski zwrócił również uwagę zebranych na problem nacjonalizmów — bardzo żywych w okresie interesującym referenta.

Opinię dyskutanta w tej kwestii poparła mgr W. Grębecka, która zauważyła, iż niektórzy uczeni polscy i czescy konsekwentnie obstawali przy swoich racjach narodowych, jednak gdy zajmowali się własną tematyką naukowo-badawczą, potrafili odkładać na bok te uprzedzenia, by móc nadal nawiązywać i utrzymywać korzystne dla siebie kontakty; tak postępował np. słynny polski prawnik Oswald Balzer.

Zabierając głos na zakończenie dyskusji dr L. Gruszczyński, dziękując za wiele cennych uwag i spostrzeżeń, podkreślił, iż wykorzystał w pełni wszystkie materiały źródłowe z zakresu opracowywanego przez siebie tematu, które znajdują się w Polsce. Z przyczyn od siebie niezależnych nie mógł natomiast zbadać materiałów z Archiwum Uniwersytetu im. Karola w Pradze. Jako materiał uzupełniający referent wykorzystał kilka najpoważniejszych czasopism, tj. krakowski „Czas”, „Bibliotekę Warszawską”, warszawskie „Ateneum” oraz „Kraj” wydawany po polsku w Petersburgu.

Podsumowując dyskusję prof. I. Stasiewicz-Jasiukowa stwierdziła, że tekst jest źródłowo cenny i dobrze skonstruowany; ponadto referentowi należą się słowa uznania za interesujące i komunikatywne przedstawienie tematu.

Mariusz Affek
(Warszawa)

ZEBRANIA NAUKOWE ZAKŁADU HISTORII ORGANIZACJI NAUKI

1.

W dniu 19 grudnia 1988 r. odbyło się posiedzenie Zakładu Historii Organizacji Nauki IHOiT PAN. Tematem zebrania był referat dra Eugeniusza Tomaszewskiego *Propozycje do założeń polityki naukowej do roku 2000 i na lata następne*.

W pierwszej części wystąpienia autor przedstawił propozycje zawarte w referacie XIV Zespołu Problemowego III Kongresu Nauki Polskiej pt. *Założenia*